

втрутитися у процеси морального і духовного виховання прийдешнього покоління, то за якихось 5-10 років це вже стане практично незворотнім процесом, який може зламати не одне людське життя. Мабуть, недарма нині Україна посідає одне з перших місць у Європі за кількістю засуджених осіб. І враховуючи ситуацію з молоддю, ця сумна першість ще буде довго за нашою державою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скороходова А. С. Вандализм / Скороходова А. С. // Социологический журнал. – 1999. – № 3-4.
2. Большая советская энциклопедия / Под ред. Е. В. Вонского. – М.: Советская энциклопедия. – Т.27.-719с.
3. Бандурка А. М, Зелинский А.Ф. Вандализм / Бандурка А. М, Зелинский А. Ф. – Харьков, 1996 – 198 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Гончаренко С. У. – Київ: Либідь. – 1997. – 206 с.
5. Волков Ю. Г., Добренёв В. И., Кадария Ф. Д., Савченко И. П., Шаповалов В. А. Социология молодежи: Учеб. пособие / Под ред. проф. Ю. Г. Волкова. – Ростов-н/Д.: Феникс, 2001. – 576 с.
6. Бандурка А. М, Зелинский А.Ф. Вандализм / Бандурка А. М, Зелинский А. Ф. – Харьков, 1996 – 198 с.
7. Webb B. Is there place for vandalism? // Vandalism: Behavior and motivation / Ed. by C. Levy-Leboyer. – Amsterdam: Hoth-Holland, 1983.
8. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Гончаренко С. У. – Київ: Либідь. – 1997. – 206 с.
9. Кон И. С. Ребенок и общество. / Кон И. С. – М.: Наука, 2003. – 270с.
10. Фельдштейн Д. И. Психологические основы общественно-полезной деятельности подростков / М.: Педагогика, 1982. – 222 с.
11. Mawby R. I. Perception of vandalism in residential areas / R. I. Mawby // Vandalism: Behavior and motivation / Ed. by C. Levy-Leboyer. Amsterdam: Hoth-Holland, 1983. – P. 22.
12. Вязов С. Н. Методика расследования вандализма : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Криминальный процесс и криминалистика» / Вязов С. Н. – СПб., 2002. – С. 15.
13. Le Blanc M. Male criminal activity from childhood through youth / M. Le Blanc, M. Freshette. – New York: Springer-Verlag, 1988. – P. 22–24.
14. Richards P. Middle-class vandalism and age-status conflict / P. Richards // Social Problems. – 1979. – V. 26. – № 4. – P. 27; 55–56.
15. Корягина С. А. Неформальные группы несовершеннолетних / С. А. Корягина // Российский следователь. – М.: Юрист, 2009. – № 17. – С. 31
16. Hauber A. R. A dutch perspective on some of the effects of alternative sanctions / A. R. Hauber // Crime, Law and Social Change, 1991. – № 15. – P. 55.
17. Комсомольская правда від 25 жовт. 2002 р.
18. Shannon L. W. The role of vandalism in delinquent careers / L. W. Shannon // Vandalism: Behavior and motivation / Ed. by C. Levy-Leboyer. Amsterdam: Hoth-Holland, 1983. – P. 44–46.
19. Интернет ресурс: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Juptp/2011_2/kush_s_v.htm

Марценюк В.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І.П.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІАКУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

На сучасному етапі розвитку суспільства усе більше новинок науково-технічного прогресу стають невід’ємними складовими повсякденного життя. Однією із таких складових є Інтернет. Найбільш розповсюдженими видами діяльності у віртуальному просторі беззаперечно є пошук інформації та спілкування. Наслідки «інтернетизації», зрозуміло, оцінюють неоднозначно. Нині не існує джерела інформації, яке можна було б порівняти з Інтернетом за потужністю й оперативністю. Навіть у теленовинах можна почути: «Докладніше про ці й та інші події ви можете дізнатися на нашому сайті www....». Керування складними комплексними процесами без допомоги комп’ютерних систем вважається просто неможливим, але водночас за появи збоїв у комп’ютерних системах навіть цілі галузі, не кажучи вже про компанії, несуть величезні збитки.

З одного боку, Інтернет-технології сприяють відчуженості між людьми, оскільки кожен відвідувач сайтів є фізично непрезентованим та відокремленим у себе вдома, на роботі, у комп’ютерному клубі тощо. Однак, з іншого боку, Інтернет-технології являють собою спосіб розширення кола знайомств, установлення нових контактів і широко використовуються людьми саме для спілкування. М.Бенкс, автор посібника «Вживання в кіберпросторі», вважає, що люди

переважно користуються Інтернетом для того, щоб мати можливість спілкуватися: «Якби ми могли врахувати все, що відбувається в Інтернеті, спілкування взяло б гору» [3, С.21-22].

У соціальній психології явище спілкування є одним з найважливіших, позаяк породжує такі феномени, як обмін інформацією, сприймання людьми один одного, керівництво й лідерство, згуртованість і конфліктність, симпатія і антипатія тощо. У «Психологічній енциклопедії» за редакцією О.М. Степанова спілкування визначається як процес взаємодії між двома чи кількома особами, що полягає в обміні між ними інформацією пізнавального або емоційно-оцінного характеру. На даний час існує багато різноманітних психологічних напрямків, кожен з яких дає своє визначення спілкування, виділяючи ведучу детермінанту, яка обумовлює виникнення, хід і види комунікативного процесу. Серед них можна виділити ті, які внесли найбільший вклад у розробку проблеми спілкування: вітчизняна школа, психоаналітичний напрямок, психогенетичний підхід, нейролінгвістичне програмування [4, с.334].

Комунікація охоплює всі сфери діяльності (і власне являється діяльністю), і тому теорій спілкування, які намагаються сформулювати його закони, може бути безкінечно багато і всі вони будуть вірні. Віртуальне спілкування багато в чому повторює реальне, тут діє принцип переносу, так як однаково взаємодія протікає в системі «людина-людина». Створюється особливий простір (віртуальна реальність) із специфічними утвореннями, із властивим йому видом спілкування. Проте, через те, що Інтернет-комунікація опосередкована, виникають нові правила, закони, зв'язки в середовищі міжособистісної взаємодії, які виділяють цю взаємодію у окрему категорію. Віртуальним спілкуванням називається такий спосіб комунікації, під час якого контакт між людьми опосередкований технічними засобами (мобільний телефон, комп'ютер, планшет, смартфон тощо), під'єднаними до мережі (байдуже локальної чи глобальної), а всяка взаємодія здійснюється у просторі віртуальної реальності. У даному способі люди спілкуються з допомогою письмової мови та спеціальних знаків (смайлів, мемів та ін.), що виділяє його як специфічний вид міжособистісних стосунків.

Ознайомившись із дослідженнями та працями таких вчених як А.Є.Жичкіна, І.Васюков, І.Шевченко, А.Є.Войскунський, ми виділили наступні особливості спілкування у віртуальному світі:

1. *Анонімність, невидимість, відчуття безпеки.* Полягає у відсутності достовірної інформації про співрозмовника або неповноті інформації про нього. Анонімність психологічно звільняє користувача від необхідності справжньої самопрезентації, тобто відповідності в процесі комунікації своєму реальному «Я», тим самим відкриває можливість для конструювання альтернативних самопрезентацій [3, с.23].

2. Створення так званої «*віртуальної особистості*». Створення такої особистості, часто досить несхожої на реальну, обумовлене опосередкованістю Інтернет-комунікації. Віртуальна особистість наділяється іменем, псевдонімом, що називається ніком (від англ. «nickname» – псевдонім) [5].

3. *Обмежене сенсорне переживання, труднощі вираження емоцій,* що часто компенсується спеціально розробленою знаковою системою передачі емоцій. В Інтернеті втрачають своє значення невербальні засоби спілкування, які в реальному житті являються основними [5].

4. Віртуальне спілкування володіє *підвищеною* порівняно із звичайними соціальними контактами *емоційною насиченістю*. Дуже часто і дуже швидко між співрозмовниками виникають близькі стосунки, які переходять у взаємну приязнь, дружбу, а у осіб протилежної статті – у більш інтимну форму, яка в Інтернеті називається «віртуальним романом» [5].

5. *Поява власного сленгу.* Достатньо широкого розповсюдження у мережі отримало використання акр онімів – особливих символічних скорочень цілих фраз і речень. Був навіть створений цілий словник «комп'ютерної мови» (www.chatdictionary.com) [5].

6. *Фізична непрезентованість.* У поєднанні з анонімністю відкриває простір, з одного боку, для надання про себе недостовірної інформації, з іншого боку — для фантазування з приводу співрозмовника (у неформальному спілкуванні) [1].

7. *Нерегламентованість поведінки.* Полягає у відсутності чітких правил онлайн-комунікації, особливо неформальної, що виражається в повній свободі вибору щодо налагоджування і розриву контактів, стилю комунікації і т.д. [3, с.23].

8. *Зниження психологічного і соціального ризику в процесі спілкування* з'являється внаслідок його анонімності й повної безкарності. «Виявляється у вигляді афективної

розкутості, ненормативності й безвідповідальності учасників спілкування. Людина в мережі може виявляти і виявляє свободу висловлювань і вчинків (аж до образ, нецензурних виражень, сексуальних домагань), тому що ризик викриття й особистої негативної оцінки навколишніми мінімальний» [3, с.23].

З метою виявлення психологічних чинників віртуального спілкування студентської молоді нами було проведено експериментальне дослідження, в якому взяло участь 112 студентів спеціальностей «Психологія» та «Практична психологія» Інституту педагогіки та психології ТНПУ ім.В.Гнатюка. Ми використали питальник «Сприймання Інтернету», розроблений Щепіліною Є.А., що включає 67 питань з 12 шкалами. Кожне питання має власні варіанти відповідей, тому оцінюється індивідуально за ключем. Результати діагностики представляються у трьох шкалах: фактори залежності, особливості сприймання Інтернету, наслідки залежності.

За результатами дослідження було встановлено, що 77% опитаних не вважають себе приналежними до мережевої субкультури, в той час як 19% певною мірою себе такими вважають, а 4% належать до такої субкультури. Під мережевою субкультурою розуміється стиль життя, який передбачає часте перебування у віртуальній реальності, сприймання її відмінно від інших, використання слів та виразів, прийнятих в мережі у повсякденності, обмеження кола спілкування Інтернет-знайомими.

Ми з'ясували, що 9% респондентів мають нецілеспрямовану поведінку в Інтернеті, у 62% дана особливість виявляється посередньо, а у 29% – відсутня. Тобто така поведінка передбачає забування першочергової мети використання віртуальних ресурсів та почерговості відвідування сайтів в процесі роботи, потребу у структуруванні інформації, втрату контролю над ситуацією в мережі, марну трату часу на перегляд непотрібної інформації.

Ще одним психологічним чинником Інтернет-комунікації являється потреба в сенсорній стимуляції. Згідно із результатами дослідження у 19% опитаних ця потреба відсутня, у 71% проявляється в середній мірі, а у 10% – висока потреба такої стимуляції під час використання віртуального простору. Це свідчить про те, що більшість студентів схильні звертати увагу на зовнішній вигляд сайтів, його графічну складову, віддають перевагу форумам та електронній пошті, перегляду картинок. Знаходячись у мережі, люблять прослуховувати музику – це і виявляє їх потребу у сенсорному підкріпленні віртуальної діяльності.

Окрім цього, нами було визначено, що у 6% респондентів проявляються змінені стани свідомості як наслідок використання Інтернету. Тобто їх настрої може покращуватись, змінюється відчуття себе порівняно із реальним життям, відбувається перенос віртуального життя в реальність, зникають межі між цими двома вимірами, з'являється байдужість до зовнішньої реальності під час Інтернет-серфінгу. В той же час у 47% опитаних студентів така особливість виявляється на середньому рівні, а у 46% зовсім відсутня.

Аналіз дослідження показав, що 84% обстежуваних не сприймають Інтернет як кращий, привабливіший, переважаючий світ у порівнянні з реальним життям. Тобто такі особи не схильні до втечі від реальності у віртуальність. Поряд із цим нами виявлено 13% студентів від загальної вибірки, які у середній мірі прагнуть «поселитись у Інтернеті», а також 3%, у яких така потреба достатньо виражена. Можна зазначити, що це виявляється також у зверненні до мережі у складних життєвих ситуаціях, відчуття більшого комфорту у Інтернет-просторі і поряд із цим страху, незахищеності перед оточуючою дійсністю, прагненні до частішого перебування онлайн, більшої впевненості у собі, особистісній самореалізації у Інтернеті. Окрім цього 9% респондентів прагнуть перенести норми віртуального світу у реальний, 49% – проти цього, а 42% дотримуються невизначеної позиції.

Що стосується спілкування, то з'ясувалось, що 78% досліджуваних віддають перевагу реальній комунікації, 19% порівну розподіляють свої уподобання, а 3% більш прихильні до віртуальної взаємодії.

Як стверджує В.Іванова, молодь не завжди контролює кількість часу, який вона проводить в Мережі, це досить часто призводить до довготривалого «засиджування» у віртуальному світі [2, с.60]. Це підтвердилося і у нашому дослідженні: 49% обстежуваних не можуть визначити точну кількість часу, яку вони проводять в онлайн, він для них у кіберпросторі плине не так, як у реальному світі; 26% – посередньо контролюють онлайн-час; 25% – слідкують за часом під час роботи в Інтернеті.

Під час дослідження була виявлена психологічна особливість використання світової мережі, що полягає у сприйманні Інтернету як проєктивної реальності. Студенти, які володіють

високим рівнем цієї характеристики (5%) стикаються із труднощами при поясненні того, чим їх приваблює онлайн-середовище, відчувають фрустрацію після Інтернет-роботи, приписують віртуальній реальності містичні властивості, почувають себе частиною чогось надзвичайного у кіберпросторі. В той же час нами виявлено 40% досліджуваних, у яких в тій чи іншій мірі виявляються ці властивості, та 55%, яким вони не притаманні. Також ми встановили, що одухотвореним Інтернет вважають 3% обстежуваних, 21% – приписують йому цю якість у середній мірі, а більшість (76%) не рахують його таким.

Отже, внаслідок глобального поширення комп'ютерів та прогресу комп'ютерних технологій, з'явилася технічна можливість з'єднати всі комп'ютери в єдину світову інформаційну мережу – Інтернет. Така мережа дає змогу користувачеві спілкуватися не тільки з комп'ютером, а (за допомогою комп'ютера) й з іншими людьми. Утворилася нова комунікативна система, нова форма спілкування між людьми, що має одну, дуже важливу особливість: вона може не тільки змінювати зміст спілкування, але і здійснювати серйозний вплив на учасників процесу комунікації. Проте, поряд із незаперечними перевагами залученості у світову інформаційну мережу, важливо усвідомити соціальні ризики та соціально-психологічні наслідки цього, як для соціуму в цілому, так і для окремої особистості зокрема.

Як показав аналіз літератури та результати проведеного дослідження, не дивлячись на всі переваги Інтернет-спілкування, більшість сучасних студентів віддають перевагу «живій» комунікації, не прагнуть переносити норми віртуальності в реальне життя, здатні відокремлювати кіберпростір від оточуючої дійсності, не мають хаотичної поведінки у глобальній світовій мережі. Молодь усвідомлює, що ніякий технологічний пристрій не зможе замінити справжньої усмішки, блиску в очах, щирої інтонації в голосі, які можливі лише у реальному житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жичкина А. Социально-психологические аспекты общения в Интернете [Электронный ресурс] / А. Жичкина. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/refinf>
2. Іванова В. Віртуальне спілкування студентської молоді / В. Іванова // Магістр. – 2005. – В.1. – С.59-61.
3. Психологічні особливості спілкування в мережі Інтернет // Психолог. – 2006. - №46. – С.21-26.
4. Степанов О.М. Психологічна енциклопедія / О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
5. Шевченко І. Некоторые психологические особенности общения посредством Интернет [Электронный ресурс] / И.Шевченко – Режим доступа: <http://flogiston.df.ru/projects/articles/shevtchenko.shtml>

Кленик І.

Науковий керівник – канд. психол. наук Адамська З.М.

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку психологічної думки в нашій країні особливої актуальності набуває проблема готовності дошкільників до навчання в школі. Адже вступ до школи докорінно змінює соціальну ситуацію, в якій перебувала дитина: ритм її життя, види діяльності тощо. Вона ускладнюється ще й тим, що збігається з черговою віковою кризою розвитку, яка припадає на шостий-сьомий рік життя. Все частіше увага науковців звертається не на важливість знань і навичок дитини, а на рівень прагнення оволодіти цими знаннями і навичками. Те, яким способом визначати ставлення дитини до школи, які показники вважати найважливішими, в чому проявляється бажання і небажання вчитися, які вікові закономірності появи ознак позитивного ставлення до школи, і отримало в психології назву проблеми мотиваційної готовності дитини до навчання в школі.

Психологічні особливості дошкільного віку висвітлені у працях Л.І. Божович, З.М. Борисової, Л.С. Виготського, Н.Й. Гуткіної, С. Дабагян, В.В. Давидова, Т.В. Дуткевич, Д.Б. Ельконіна, О.В. Запорожця, Н.О. Короткової, В.Т. Кудрявцева, О.М. Леонтьєва, М.І. Лісіної, Р. Мороза, М.М. Поддякова, та ін. Проблеми готовності до шкільного навчання своїм корінням сягає праця Л.С. Виготського, висвітлено в дослідженнях А. Анастасі, Л.І. Божович, Н.Й. Гуткіної, Д.Б. Ельконіна, О.В. Запорожця, О.Л. Кононко, О.Є. Кравцової, І.Ю. Кулагіної, О.М. Леонтьєва, М.І. Лісіної, В.С. Мухіної, Н.Г. Салміної та ін. Низка дослідників,